

Asia: VN/26860/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tuomioistuimen määräämästä pääsykiellosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Tuomioistuimen määräämä pääsykielto

Tuomioistuimen määräämä pääsykielto (nk. yrityslähestymiskiello) on merkittävä uudistus, joka täyttää nykyisessä lainsäädännössä olevan aukon kauppojen työturvallisuuden ja elinkeinovapauden suojelussa.

Hyödyt: Kielto antaa viranomaisille ja elinkeinonharjoittajille ennakoivan keinon puuttua toistuvaan häiriökäyttäytymiseen ja myymälävarkauksiin. Se parantaa henkilökunnan ja asiakkaiden turvallisuutta.

Haasteet: Tuomioistuinprosessit voivat olla hitaita, mikä saattaa viivästyttää suojan saamista akuuteissa tilanteissa. Lisäksi on varmistettava, että kiellon määräämisen kynnyks on riittävän korkea, jotta se ei rajoita perustuslaillista liikkumisvapautta ja oikeutta hankkia perustarvikkeita ilman painavaa syytä.

Paikan haltijan antama pääsykielto ja julkisrauhan rikkominen

Rikoslain julkisrauhan rikkomista koskevan säännöksen täsmentäminen on tarpeellinen selkeytys. Se tekee paikan haltijan itse antaman kiellon rikkomisesta yksiselitteisesti rangaistavaa.

Hyödyt: Muutos poistaa nykyisen oikeustilan epäselvyyden siitä, milloin liiketilaan saapuminen kiellosta huolimatta täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Tämä madaltaa kynnystä puuttua häiriköintiin heti ensimmäisessä vaiheessa ilman raskasta tuomioistuinprosessia.

Haasteet: Riskinä on tilanteiden eskaloituminen myymälöissä, kun suullisia tai kirjallisia kieltoja annetaan. On myös varmistettava, että paikan haltijat antavat kieltoja objektiivisin perustein, jotta vältetään syrjinnältä (esim. etninen profilointi).

Toimivaltuudet pääsykieltojen valvomiseksi

Esityksessä ehdotetut muutokset poliisilakiin ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin ovat välttämättömiä, jotta kieltoja voidaan tosiasiallisesti valvoa.

Hyödyt: Vartijoille ja järjestyksenvalvojille annettavat selkeät valtuudet poistaa kiellon rikkojat paikalta ovat uudistuksen tehokkuuden edellytys. Poliisi ei ehdi ratkaisemaan jokaista jokapäiväistä myymälätason häiriötä.

Haasteet: Yksityisen turvallisuusalan vastuu kasvaa huomattavasti. Tämä asettaa korkeat vaatimukset vartijoiden koulutukselle ja tilannetajulle, jotta voimakeinoja käytetään oikeasuhtaisesti. Julkisen vallan ja lakisääteisten rajoitusten siirtäminen yksityisille toimijoille vaatii tarkkaa valvontaa.

Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttaminen on kriittinen osa esitystä, sillä kieltojen tehokas valvonta vaatii ajantasaista tietoa kiellon saaneista henkilöistä.

Hyödyt: Viranomaisten rekisterit varmistavat, että tieto voimassa olevista kielloista on luotettavasti ja nopeasti tarkistettavissa.

Haasteet: Tietosuojaja yksityisyyden suoja (GDPR) on turvattava tiukasti. On määriteltävä tarkasti, miten ja missä laajuudessa tietoja tuomioistuimen määräämistä kielloista voidaan luovuttaa yksityisille turvallisuusalan toimijoille tai kaupan henkilökunnalle. Väärinkäytösten ja tietovuotojen riski on minimoitava.

Muut mahdolliset huomiot esitysluonnoksesta

Uudistuksen kokonaisvaikutusten kannalta on huomioitava seuraavat asiat:

Resurssit: Lakimuutos lisää poliisin, tuomioistuinten ja oikeusapujärjestelmän työkuormaa. Uudistuksen onnistuminen edellyttää näille toimijoille riittäviä lisäresursseja.

Syrjäytymisvaikutukset: Osa häiriökäyttäytymisestä johtuu päihde- ja mielenterveysongelmista. Pääsykiellot voivat siirtää ongelmaa myymälöiden sisältä kaduille tai muihin julkisiin tiloihin. Rikosoikeudellisten keinojen rinnalla on siksi tärkeää kehittää sosiaali- ja terveystoimen tukipalveluita.

Anh Tran
YDHV lakitiimi